

Lausunto

08.03.2021

VN/13551/2019

Asia: VN/13551/2019

Valtioneuvoston periaatepäätös Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Espoon kaupungin lausunto luonnokseen valtioneuvoston periaatepäätöksestä Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta

Viite: VN/13551/2019

Valmistelijat / lisätiedot:

Reetta Jänis, puh. 040 551 9484

Pasi Laitala, puh. 043 824 5427

etunimi.sukunimi@espoo.fi

Oheismateriaalit: Valtioneuvoston periaatepäätös Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta (luonnos) ja Uusi suunta : Ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi

Lausuntopyyntö: Ympäristöministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriö ovat pyytäneet lausuntoa valtioneuvoston periaatepäätöksestä Kiertotalouden edistämiseksi.

Lausunto: Kaupunginjohtaja Jukka Mäkelä

Espoon kaupunginjohtaja antaa seuraavan lausunnon luonnokseen valtioneuvoston periaatepäätöksestä Kiertotalouden strategisesta ohjelmasta:

Kiertotalouden strategisen ohjelman visiona on, että hiilineutraalista kiertotalousyhteiskunnasta tulee taloutemme kestävä perusta vuonna 2035. Vision toteutuminen edellyttää luonnonvarojen kestävä ja tehokasta käyttöä. Ohjelmassa on esitetty 41 toimenpidettä, joiden toteutuminen edellyttää toimia ja muutosta niin yrityksissä, kunnissa kuin valtionhallinnossa. Valtioneuvoston periaatepäätöksen luonnoksessa linjataan keskeiset toimet, joita ministeriöt sitoutuvat toteuttamaan vastuualueillaan vuosina 2021-2024 siinä määrin, kuin se on niiden resurssien puitteissa mahdollista.

Ohjelman tavoitteisto ja valtioneuvoston periaatepäätöksen luonnos tukevat Espoon strategisten tavoitteiden edistämistä. Espoon kaupunki haluaa strategiansa mukaisesti olla hiilineutraali tällä vuosikymmenellä ja on sitoutunut saavuttamaan YK:n kestävän kehityksen tavoitteet (Sustainable Development Goals, SDG) edelläkävijänä vuonna 2025. Espoo toimii kestävän kehityksen tavoitteidensa mukaisesti älykkään kaupunkikehityksen, ilmastotyön ja kiertotalouden edelläkävijänä. Tämän saavuttamiseksi Espoossa on rakennettu määrätietoisesti yhteistyöverkostoja ja strategisia kumppanuuksia yritysten ja tutkimuslaitosten kanssa. Espoon kaupunginjohtaja allekirjoitti joulukuussa 2020 Euroopan laajuisen Circular Cities Declaration -sitoumuksen, jonka kymmenen tavoitetta edistävät kaupungin kiertotalouden ja kestävän kehityksen toteutumista.

Espoon ja koko Uudenmaan vahvuuksia ovat monipuoli- ja kansainvälinen elinkeinotoiminta, vahva verkottuneisuus sekä kehitys- ja innovaatiotoiminta. Uusia yrityksiä syntyy enemmän kuin muualla Suomessa. Nuori yritys- ja palvelu- ja vientivaltainen elinkeinorakenne on kuitenkin ollut altis koronakriisille, ja se vaikuttaa Uudenmaan kuntien työllisyyteen ja verokertymään. Tällä on huomattavat heijausvaikutukset koko Suomeen. Espoo on toiminut aktiivisesti elvytystoimenpiteiden valmistelussa ja useat periaatepäätöksen luonnoksessa esitetyt toimenpiteet ovat Espoon esittämien elvytystoimenpiteiden mukaisia. Espoo näkee, että kestävä kilpailukyky kehittymistä pitää toteuttaa kaupunkien, yritysten ja tutkimuslaitosten yhteistyöllä. Korona-elvytyksen painopisteet vihreän siirtymän ja digitaalisuuden kehittämisen osalta voivat merkittävästi vahvistaa alueen taloutta ja työllisyyttä sekä lisätä resurssiviisautta ja edistää hiilineutraaliustavoitteiden saavuttamista.

Espoo tekee aktiivista kehitystyötä laajan yritysverkoston kanssa kestävän kehityksen tavoitteiden edistämiseen. Periaatepäätöksen luonnos vahvistaa tehtävän työn samansuuntaisuutta sekä tukee yhteistä tavoitteistoa. Metropolipolitiikan hiilineutraaliustyöryhmässä Espoo valmistele yhdessä Helsingin, Vantaan, kuumakuntien sekä ympäristöministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, valtiovarainministeriön ja liikenne- ja viestintäministeriön kanssa kestäviä kaupunkiratkaisuja, jotka myös toimivat taloutta ja työllisyyttä vahvistavalla tavalla. Kiertotalous on yksi keskeinen painopiste ja kiertotalouden mukaiset ratkaisut sisältyvät myös liikenteen ja energian toimenpide-ehdotuksiin. Periaateluonnoksen mukaisia ratkaisuja metropolialueella edistetään jo valtion ja kaupunkien yhteistyöllä.

Yhteistyössä on tunnistettu toimenpiteitä sekä valmisteltu ratkaisuja, joilla edistetään mm. rakennusten ja alueiden elinkaaren aikaisten päästöjen vähentämistä ja kiertotalouden ekosysteemien merkittävää kasvattamista esimerkiksi biomateriaalin hyödyntämisessä, muovin uusiokäytössä ja rakentamisen materiaalikierrossa. Asukkaille halutaan tarjota uusia kierto- ja jakamistalouden mukaisia palveluita sekä kehittää kaupungin kestäviä hankintakäytäntöjä ja tehokasta tilojen ja tavaroiden käyttöä. Kiertotalouden strategisessa ohjelmassa ja valtioneuvoston periaatepäätöksessä on linjattu samoja tavoitteita.

Espoo pitää tärkeänä, että Suomen kestävä kasvun ohjelman resursseja kohdennetaan pitkäjänteiseen kilpailukyvyyn kehittämiseen vihreässä siirtymässä ja digitaalisuuden kehittämisessä. Eduskunnalle annetun selonteon mukaisesti on tärkeää, että yritysten, tutkimuslaitosten ja kaupunkien yhteistyöllä saadaan kehitettyä kestäviä kaupunkiratkaisuja. Periaatepäätöksessä esitetyt toimenpiteitä edistetään mielellään kaupunkien ja kumppaneiden yhteistyöllä ja osana elvytyskokonaisuutta. EU:n elvytyspaketin kohdentaminen alueellisten ratkaisujen ja radikaalien innovaatioiden kehittämiseen vahvistaa edelleen Suomen asemaa kiertotalouden edelläkävijämaana. Kaupunkien keskeinen roolin on hyvä näkyä selkeästi periaatepäätöksessä. Kaupunkien strategiset tavoitteet tukevat alueen toimijoiden yhdensuuntaisuutta ja edistävät kumppanuuksien syntyä myös periaatepäätöksen luonnoksessa esitettyjen toimenpiteiden konkreettisessa toimeenpanossa.

Suomalainen yhteiskunta on riippuvainen runsaasta ja yhä kasvavasta luonnonvarojen kulutuksesta. Luonnonvaroja otetaan käyttöön Suomessa ja niitä saadaan tuonnissa valmiina tuotteina ja raaka-aineina. Näin luonnonvarojen käyttöönoton ja jalostuksen moninaiset ympäristövaikutukset kohdistuvat sekä Suomeen että muualle maailmaan. Siksi valtioneuvoston periaatepäätöksessä esitetyt tavoitteet uusiutumattomien luonnonvarojen kulutuksen vähentämisestä ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävästä käytöstä ovat tärkeitä. Luonnonvarojen käytön mittaamisen ja siinä käytettävän datan tulisi vahvasti ohjata aitoon luonnonvarojen säästämiseen, ja huomioida erityisesti tuontiin sisältyvät luonnonvarojen piilovirrat ja vientiin suuntautuvan tuotannon luonnonvarojen kestävä käyttö.

Periaatepäätöksessä on esitetty yrityksille ja kuluttajille kannusteita kiertotalouden edistämiseksi. Erityisesti kestävä verotuksen tiekartan valmistelussa on huomioitava, ettei se ole ristiriidassa ekologisesti kestävä kehityksen mukaisen periaatteellisen tavoitteen kanssa. Vuoteen 2020 tähdännyt EU:n seitsemäs ympäristöä koskeva toimintaohjelma tavoitteli ympäristölle haitallisten tukien lopettamista. Periaatepäätöksessä esitettyjen kannusteiden lisäksi on tarpeen puuttua myös asioihin, jotka estävät kiertotalouden kehitystä ja/tai tekevät siitä kalliimman vaihtoehdon.

Kunnat ja alueet ovat kiertotalouden avainpelaajia. Kunnilla on merkittävä vaikutuspotentiaali kiinteistö- ja rakennusosalalla mm. julkisten hankintojen ja maankäytön kehittämisen ohjauskeinojen kautta. Periaatepäätöksessä toimenpiteinä on perustaa Kiinteistö & Rakentamisfoorumin (KIRA-foorumi) sekä kehittää kiertotalouden muutososaajien verkostoa, viranomaisten yhteistyötä kiertotaloushankkeissa ja kaavoituksen periaatteita. Kaikkiin näihin toimenpiteisiin tulee sitouttaa kasvavat kaupungit mukaan.

Periaatepäätöksen mukaan sisällytämme kiertotalousosaamisen osaksi koulutusjärjestelmää ja työelämäosamiista. Päätöksessä on suositus siitä, että koulut, oppilaitokset ja korkeakoulut noudattavat hiilineutraalin kiertotalouden periaatteita myös omassa toiminnassaan. Kiertotalous tulisi ottaa osaksi toimintaperiaatteita jo varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta lähtien. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Kiertotalouteen siirtyminen luo myös osaamistarpeita ja mahdollisuuksia tehdä uudenlaista paikallista työtä. Jakamistalouden palvelut, korjaaminen, purkaminen ja digitaaliset alustat mahdollistavat työllistymistä esimerkiksi pienyritysten tai tuetun työllistämisen kautta.

Espoolla ja muilla metropolialueen kaupungeilla on tavoitteena toimia yritystoiminnan kasvun mahdollistajana. Kaupungit ovat rakentaneet paikallisia verkostoja ja ekosysteemejä, joita voi hyödyntää vauhdittamaan suomalaisten kiertotalousratkaisujen vientiä. Kaupunkien tulisi olla aktiivisia toimijoita, kun Suomelle rakennetaan Circular Finland -brändiä.

Yleisenä huomiona valtioneuvoston periaatepäätöksen luonnokseen voidaan todeta, että se sisältää melko vähän konkreettisia päätösehdotuksia ja osa tavoitteista on vielä suunnitelmatasolla. Toimenpiteet ovat enemmänkin ohjaavia kuin sitovia, esimerkiksi luonnonvarojen käytön kansallinen sopimus koostuu käytännössä vapaaehtoista sitoumuksista. Jotta kiertotalouden vaatimat muutokset saavutetaan tulee kaikkien sektoreiden sitoutua tavoitteisiin, ja eri vastuuministeriöiden momenteille kohdennettavien lisäresurssien jakamisessa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota systeemitason vaikuttavuuteen. Kaupungeilla ja yrityksillä on kiertotalouden edistämässä merkittävä rooli ja alueilla tehdyt ratkaisut ovat konkreettisia esimerkkejä myös muille alueille.

Jänis Reetta

Espoon kaupunki - Kestävän kehityksen johtaja Pasi Laitala ja
projektipäällikkö Reetta Jänis, Strategiayksikkö/Kestävä kehitys